

JÓZEF BIELAWSKI

HISTORIA
LITERATURY ARABSKIEJ

ZARYS

WROCŁAW — WARSZAWA — KRAKÓW
ZAKŁAD NARODOWY IMIENIA OSSOLIŃSKICH — WYDAWNICTWO

1968

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	str. 5
CZĘŚĆ I. WIEK BOHATERSKI ARABÓW — AL-DŻAHILIJA . .	9
I. Wiadomości wstępne	9
Arabia (9). — Arabowie — Beduini (11). — Życie religijne daw- nych Arabów (16). — Język arabski (17). — Dialekty plemienne Arabii i język poetów (18).	
II. Poezja staroarabska — charakterystyka ogólna	22
Poezja w życiu Beduinów (22). — Rola poety (28). — Kasyda (28). — Mu'allaki (31). — Prozodia arabska (31).	
III. Sylwetki poetów staroarabskich	34
Schematyzm dawnej poezji a indywidualność poetów (34). — Poeci „rozbójnicy” (35). — Poeci pustyni — nierozbójnicy (39). — Poeci dworscy (41). — Poeci „filozofowie” (46). — Poeci wyzna- niowi (47). — Inni poeci okresu przedmuzułmańskiego (49). — Zbiory poezji staroarabskiej (51).	
CZĘŚĆ II. LITERATURA PIERWSZEGO WIEKU ISLAMU (622—750)	53
I. Ramy historyczne	53
Muhammad (53). — Kalifowie „sprawiedliwi” (54). — Panowanie Omajjadów (55).	
II. <i>Koran</i> i poezja wczesnego islamu	58
<i>Koran</i> jako dzieło literackie (58). — Antagonizm między starą poezją a duchem nowej religii (64). — Poeci zwani muhadramun i poeci proroka (66). — Echa pierwszych lat podbojów w poezji (69).	
III. Dawne i nowe gatunki poetyckie. Walki partii religijno-poli- tycznych a poezja	72
Charakterystyka ogólna poezji omajjadzkiej (72). — Poeci partii religijno-politycznych (74).	
IV. Poeci beduińsko-dworscy i poeci pustyni	79
Sławna trójca poetów: al-Achtal, al-Farazdak i Dżarir (79). —	

Poeci beduińscy, „pustyni i wielbłąda” (84). — Poeci radżazowi (85).	
V. Liryka za Omajjadów	86
Pojawienie się liryki miłosnej (86). — Poezja miłosna Beduinów Hidżazu (87). — Liryka miejska Hidżazu: Mekki i Medyny (90). — Liryka miast Syrii i Iraku — początek „modernistycznego” stylu w poezji arabskiej (93).	
VI. Początki prozy arabskiej za Omajjadów	96
Pierwociny prozy arabskiej (96). — Początki historiografii arabskiej (99). — Proza literacka i wpływy obce (100).	
CZĘŚĆ III. LITERATURA ARABSKA ZA ABBASYDÓW (750—1258)	103
I. Wprowadzenie historyczne	103
Rozpad imperium Omajjadów (103). — Prymat kalifatu bagdadzkiego (104). — Zmierzch Abbasydów (105). — Tendencje odśrodkowe (105). — Przemiany społeczne i kulturalne za Abbasydów (108).	
II. Piśmiennictwo religijne i filologiczne	112
Nauki religijne: <i>Koran</i> i tradycja — teologia, prawo i mistycyzm (112). — Nauki filologiczne i ewolucja języka arabskiego (114).	
III. Poezja modernistyczna	122
Charakterystyka ogólna (122). — Sylwetki najwybitniejszych poetów modernistycznych (124).	
IV. Poezja neoklasyczna	133
Zwrot ku poezji staroarabskiej (133). — Poeci-neoklasycy (134). — Al-Mutanabbi, najwybitniejszy poeta kierunku neoklasycznego (137).	
V. Proza pouczająca („adabowa”) i narracyjna	146
Literatura „adabowa” (146). — Lekka proza narracyjna: opowiadania i anegdoty (154). — Wielkie encyklopedie filologiczne i historyczno-literackie (156).	
VI. Proza ozdobna	160
Zmiany w poglądach na prozę (160). — Proza ozdobna w listach — <i>rasail</i> (162). — Proza oratorska i styl oratorski (164). — Makamy, czyli „posiedzenia” (165).	
VII. Retoryka, poetyka i krytyka literacka	173
Okres klasyczny, 790—855 (173). — Początki rodzime, filologiczne (174). — Narodziny poetyki arabskiej (175). — Monografie krytycznoliterackie (181). — Poetyka i retoryka arabska w X i XI wieku (183).	
VIII. Historiografia arabska	192

Miejsce historiografii w piśmiennictwie arabskim (182). — Monografie pierwszych podbojów arabskich (194). — Historiografia klasyczna i historia powszechna (196). — Historie regionów i miast (201). — Biografie i autobiografie (203).	
IX. Piśmiennictwo geograficzne	206
CZĘŚĆ IV. ARABSKA LITERATURA W HISPANII — ANDALUZJI	213
I. Wprowadzenie historyczne. Andaluzja i arabsko-muzułmańskie społeczeństwo andaluzyjskie	213
Dynastie arabskie i berberyjskie w Hiszpanii i Afryce północnej (213). — Środowisko etniczne w Hiszpanii i społeczeństwo andaluzyjskie (219).	
II. Tradycje kultury i literatury arabskiego orientu w Andaluzji i kształtowanie się rodzimej literatury andaluzyjskiej	223
III. Klasyczna poezja andaluzyjska i wybitni jej przedstawiciele	230
Cechy charakterystyczne poezji andaluzyjskiej (230). — Klasyczna poezja andaluzyjska. Sylwetki wybitniejszych poetów (235).	
IV. Prąd „narodowy” w poezji andaluzyjskiej — arabska poezja stroficzna i jej główni przedstawiciele	250
Powstanie, struktura i tematyka poezji stroficznej (250). — Muwaszszah (253). — Zadżal (254). — Sylwetki niektórych poetów, autorów muwaszszah (256). — Poeci zadżalu (258).	
V. Proza literacka, historiografia, geografia	263
Proza literacka (263). — Nauki filologiczne (269). — Teoretyczne zagadnienia literatury — krytyka literacka (270). — Historiografia (271). — Piśmiennictwo geograficzne (273).	
VI. Arabska Sycylia i jej związki kulturalne z Andaluzją	276
VII. Filozofia arabsko-muzułmańska i jej wielcy przedstawiciele	279
A. Filozofia i filozofowie na arabskim Wschodzie	279
Miejsce filozofii w kulturze islamu (279). — Al-Kindi (280). — Al-Farabi (281). — Ichwan as-Safa — „Bracia Czystości”, X w. (283). — Abu 'Ali ibn Sina — Avicenna (284). — Al-Ghazali (286). — Inni filozofowie (287).	
B. Filozofowie i uczeni Andaluzji	289
Klimat duchowy Andaluzji XI i XII w. (289). — Ibn Hazm (291). — Ibn Badżdza (293). — Ibn Tufajl — Abubacer (294). — Ibn Ruszd — Averroes (295). — Ibn 'Arabi (297). — Ibn Sab'in (298). — Majmonides (299).	
VIII. Zmierzch literatury arabskiej w XII i XIII w. — Zanik twórczości oryginalnej i znamiona dekadencji	300

CZĘŚĆ VI. WIEKI UPADKU LITERATURY ARABSKIEJ	306
I. Świat arabski w XIII—XV w.	306
Mamelucy w Egipcie i Syrii: 1250—1517 (306). — Maghreb i Królestwo Granady: 1225—1495 (309).	
II. Literatura arabska za mameluków (1250—1517) na Oriencie: w Egipcie, Syrii i Mezopotamii	312
Poezja (312). — Piśmiennictwo Egiptu i Syrii do 1517 r. (315). — Pierwsza próba arabskiej dramaturgii (315). — Proza rymowana (316). — Proza adabowa i encyklopedie (317). — Kroniki historyczne (320). — Nauki religijne: ortodoksja i mistycyzm (322).	
III. Literatura Andaluzji i Maghrebu od połowy XIII w. do końca XV w.	325
IV. Arabska literatura ludowa	330
Formy i rodzaje arabskiej literatury ludowej (330). — Przysłówia arabskie (332). — Mniej znane zbiory opowiadań, opowieści, baśni i legend (334). — <i>Kitab alf lajla wa lajla</i> — <i>Księga z tysiąca i jednej nocy</i> (336). — Arabskie eposy rycerskie — <i>siraty</i> (343).	
V. Wieki letargu	349
CZĘŚĆ VII. NOWA LITERATURA ARABSKA	353
I. Wprowadzenie ogólne	353
Sytuacja świata arabskiego w XIX i na początku XX wieku (353). — Współczesny odrodzony język arabski — język literacki (356). — <i>Nahda</i> — odrodzenie kulturalne i literackie arabskiego Wschodu — Orientu (358). — Ewolucja pojęcia „literatura” (359).	
II. Nowa literatura Egiptu	364
<i>Nahda</i> w Egipcie (364). — Prasa i publicystyka w XIX w. (365). — Instytucje naukowe i kulturalne na przełomie XIX i XX w. (365). — Teatr (366). — Modernizm egipski (369). — Poezja (374). — Proza (380). — Powieść historyczna (380). — Pierwsza próba powieści obyczajowej w dawnej formie (382). — Narodziny nowoczesnej powieści, noweli i opowiadania (382). — Esej i krytyka literacka (387). — Nowa dramaturgia w Egipcie (392). — Literatura najnowszej doby (395).	
III. Odrodzenie kulturalne w Libanie i Syrii	400
Publicystyka i działalność oświatowa w Libanie (400). — Pierwsze próby literackie (403). — Teatr (405). — Rozwój nowej literatury arabskiej na terenie Libanu (405). — Literatura po II wojnie światowej (409). — Oznaki odrodzenia w regionie	

syryjskim (412). — Szkoła syryjsko-amerykańska (415). — Rozwój nowej literatury w regionie syryjskim (418). — Poezja (419). — Proza (422). — Po zakończeniu II wojny światowej (424).	
IV. Nowa literatura arabska w Iraku	427
Sytuacja kulturalna w Iraku w XIX w. (427). — Szkoły, oświata i publicystyka (427). — Początki odrodzenia literatury irackiej w XIX w. (430). — Poezja arabska w Iraku (434). — Proza (441). — Najnowsza literatura Iraku. Poezja (443). — Proza (447).	
V. Powstanie i rozwój nowej literatury w Jordanii i Palestynie	452
Sytuacja geopolityczna (452). — Poezja (452). — Proza (454).	
VI. Nowa literatura w Arabii Saudyjskiej i w Jemenie	456
VII. Uwagi o nowej literaturze arabskiego Sudanu	461
VIII. Powstanie i rozwój nowej literatury w krajach Maghrebu	462
Historyczno-kulturalne oblicze nowego Maghrebu (467). — Literatura arabska w Tunezji (472). — Nowa literatura algierska — arabska i francuska (476). — Nowa literatura marokańska w języku arabskim i francuskim (481). — Początki nowej literatury arabskiej w Libii (486).	
Zakończenie	488
Bibliografia	491
Indeks autorów i tytułów dzieł	493
Indeks dzieł anonimowych	528
Indeks czasopism	529
Spis ilustracji	531

